

Kotisohvalla ja matkalla – kirjojen ja lehtien uudet merkitykset arjen mediakentällä

VIIRVE PETERI

– Ilman uudempien mediateknologioiden tarjoamia uusia kokemuksia ei voisi olla myöskään uutta tietoisuutta perinteisimpien mediateknologioiden, kuten kirjan ja sanomalehden, merkityksestä arjessa. Näitä vanhoja, tuttuja mediatekologioita voidaan arvioida uusin kriteerein. Keskeinen kriteeri on tällöin käytettävyyys ja kannettavuus, kirjoittaja toteaa.

Artikkelissa tarkastelen, miten kirjat ja lehdet ovat saaneet uusien mediateknologioiden myötä tuoreita merkityksiä. Uusien mediateknologioiden myötä esimerkiksi mobiiliutta, tiettyjen esineiden mukana kuljetettavuutta on alettu jäsentää uusin tavoin. Liikkumisessa ja esineiden mukana kantamisessa ei sinänsä ole mitään uutta. Artikkelissa osoitan kuitenkin, miten uusien mediateknologioiden myötä kannettavuuteen voi kytkeytyä uudenlaisia jäsennyksiä. Nämä jäsennykset eivät välttämättä rajaudu ainoastaan uusien mediateknologioiden (matkapuhelimen ja muiden kannettavien laitteiden) saamiin merkityksiin.

Artikkelin aineiston muodostaa Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian sekä tiedotusopin laitoksen Media ja arki -projektissa kerätty haastatteluaineisto. Haastatteluja on yhteensä 68 ja niihin on osallistunut 100 henkilöä. Aineistoa on kerätty kesästä 2001 syysyyn 2003 eri puolilla Suomea. Osa haastatteluista on yksilöhaastatteluja ja osa ryhmähaastatteluja. Ryhmät tarkoittavat monessa tapauksessa pariskuntia tai perheitä, mutta myös kaveriporukoita, harrastusporukoita, saman kyläyhteisön jäse-

niä ja työtovereita. Jotkut haastateltavista on haastateltu kahteen kertaan. Näissä tapauksissa ensimmäinen haastattelu tapahtui syksyllä 2001 ja toinen haastattelu vuoden päästä syksyllä 2002.

Tutkimuksessani olen ensi sijassa kiinnostunut uusien mediateknologioiden kotoutumisesta.¹ En näe tätä prosessia irrallisena asioista, joita mahdollisesti jäsennetään vanhaksi mediaksi tai ”tavalliseksi” teknologiaksi. Esineet ja niiden käyttö tulevat tulkituksi osana kokonaisuutta; ne määrittyvät ja saavat merkityksensä suhteessa toisiinsa. Mary Douglasin (2000) mukaan uuden omaksumisessa keskeistä on kategorisointi, asioiden sijoittaminen niille kuuluvaan lokeroon. Kohdatessaan uusia asioita ihmiset joutuvat pohtimaan, miten ne sijoittuvat osaksi tuttua järjestystä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että uutta teknologiaa kotoutetaan etsimällä samankaltaisuuksia ja eroavuuksia jo tutumpien asioiden kanssa.

Mary Douglasin näkemys siitä, että uusi asia pyritään aktiivisesti sijoittamaan sille kuuluvaan lokeroon ja siis muokkaamaan osaksi tuttua järjestystä, jättää huomiotta uusien merkitysten syntymisen mahdollisuuden. Täydennän analyysiä-

ni kulttuurintutkimuksen artikulaatioteorialla, joka tähdentää sitä, että kokonaisuuden kaikki elementit syntyvät nimenomaan suhteessa toisiinsa. Artikulaatioteoria, täydentäessään Douglasin näkemyksiä, tuottaa mahdollisuuden tunnistaa aineistosta myös aidosti uusia merkityksiä. Artikulaatio merkitsee asioiden yhteen liittämistä siten, että asioita ei ainoastaan liitetä olemaan rinnakkain, vaan niistä muodostuu yhteen niveltämisessä ykseys, uusi kokonaisuus (artikulaation käsitteestä ks. Barker 2000, 9; Grossberg 1995, 248–251; Du Gay & Hall & al. 1997, 3; Hall 1992, 368; Herkman 1998, 201–207; Lehtonen 1996, 212–218; Nikunen 2005, 25–28). Kun jokin uusi media saapuu osaksi arjen mediakenttää, myös tutut median muodot saavat uusia merkityksiä. Uusi ja tuttu muodostavat uuden kokonaisuuden, jossa molemmat saavat merkityksiä toisiltaan.

Kulttuurintutkimus on kiinnittänyt huomiota siihen, miten ihmiset eivät vain uusinna kulttuuria vallan ohjailmina, vaan he voivat myös haastaa sitä arjessaan. Näin arki on paitsi rutiinien myös uudelleen luomisen sfääriä. (Kellner 1997.) Tästä seuraa luontevasti näkemys, jonka mukaan arkemme koostuu paitsi murroksista, myös jatkuvuuksista. Tämä piirre kulttuurintutkimuksessa on erityisen viehättävä, sillä 1990-luvun lopun julkista teknologiakeskustelua voi hyvällä syyllä luonnehtia murroksen diskurssiksi. Puheissa keskityttiin siihen, miten uudet teknologioiden muodot ”mullistivat” arkeamme ja uusia sovelluksia esiteltiin luontevasti ”vallankumouksellisinä” (Peteri 2000). Vähemmän huomiota sai se, miten uusi tulee aina ymmärretyksi vanhan ja tutun kautta, jolloin ”uuden” ja ”vanhan” välille on turha piirtää selkeitä raja-aitoja (Paasonen 2004, 511).

1990-luvun lopulla julkisessa kirjoittelussa tuotettiin kuvaa suomalaisista uusien teknologioiden varhaisina omaksujina. Kansainvälinen lehdistö kertoi, että Nokia ja Suomi olivat luomassa ”uutta mobiilia tietoyhteiskuntaa”. (Pantzar 2000, 248.) Teknologisen murroksen diskurssi rakensi eroa uusien ja vanhojen mediateknologioiden välille. Aineistosta on huomattavissa, että haastatteluissa nämä jäsenyykset tunnistetaan, mutta samalla murrosdiskurssia haastetaan purkamalla uuden ja perinteisten mediateknologioiden ero. Kulttuurisesti uusia jäsenyystapoja ovat printtimedian, eli kirjojen ja lehtien, määrittäminen kannettavana median muotona sekä tapa

arvioida printtimediaa käyttöliittymänä. Kotoutettaessa uusia mediateknologioita voi siis syntyä aidosti uusia merkityksiä myös vanhaan ja tutuimmasta tutuimpaan.

On hyvä pitää mielessä, että arjessa ”teknologia” ei terminä ole täysin viaton ja neutraali. Donald A. Norman (1999, 26–27) huomauttaa kirjassaan *The Invisible Computer*, että teknologia terminä viittaa useimmiten uudempaan tekniikkaan. Tietokone ja internet tuntuvat itsestään selvästi teknologialta, mutta yhtäläillä teknologiaa ovat myös paperi, kynä ja imuri. Kuitenkaan emme arjessa ajattele paperia teknologiana. Paperi on niin tuttu ja vakiintunut teknologiana, että jäsennämme sitä siihen liittyvien toimien ja tehtävien kautta, emme niinkään sen ominaisuuksien kautta. Tämäkään ei välttämättä ole paperin tai muun vakiintuneemman mediateknologian pysyvä ominaisuus, vaan kuten tässä artikkelissa tulen osoittamaan, mediateknologian käytävyydestä voidaan tulla uudelleen tietoisiksi. Tietoisuus on tietysti toisenlaista tietoisuutta kuin silloin, kun mediateknologia esiteltiin selkeästi ensimmäistä kertaa muista erottuvana teknologiana.

Tarkastelen seuraavassa haastatteluesimerkin kautta sitä, miten kirjat ja lehdet ovat saaneet tuoreita merkityksiä uusien teknologioiden myötä. Analysoiduissa esimerkeissä perinteisempi ja uudempi median muoto asettuvat osaksi jatku-moa, eivät enää selkeästi toisistaan erillisiksi. Tämän jälkeen siirryn tarkemmin analysoimaan kannettavuuteen liittyvää uutta kulttuurista jäsentämisen tapaa. Pohdin myös artikkelin lopussa, mikä on aidosti uutta ja tuoretta, jos perinteinen ja uusi media ”lainaavat” merkityksiä toisiltaan.

Teknologisoituva media

Opiskeluidensa ohessa pienyrityksille kotisivuja suunnitteleva 17-vuotias Janne kertoo, että hän lukee aamulla Aamulehteä ja myöhemmin opiskelupaikassa ”sitte mää luen sitä myös netin kautta”. Haastattelija pyytää Jannea vertaamaan paperista lehteä ja tekstiä, joka luetaan internetistä. Janne ryhtyy arvioimaan paperisen median navigoitavuutta. Paperinen media ei niinkään näytätädy Jannen puheessa itsestään selvänä arvona, vaan hän arvioi tekstimuotoja niiden käytävyyden kannalta. Sanomalehden ja verkkolehden ero jäsentyy hänen puheessaan sitä kautta,

että "ruudulta lukeminen on toisaalta niinku helpompaa". Lehden materiaalisuus tuottaa hankaluuksia ja vaikeuttaa lukemista, koska lehti on "aika iso paketti" ja verkkolehteä "ei tarvi plärätä". Kun haastattelija kysyy "entäs se lukeminen itsessään, niinku onks sulla mitään väliä siinä", Janne arvioi jälleen muodon toimivuutta, sillä hän kertoo, että "sama luenko mä palstoittain vai selaanko mä sivua". Vastauksessa kiinnittää huomion se, että Janne ei puhu esimerkiksi siitä, millä lehti tuntuu käsissä tai minkälainen on paperisen lehden lukemiskokemus. Hän tulkitsee kysymyksen liittyvän tekstin käytettävyyteen.

Kun haastattelija kysyy "pitääks kirjan olla paperia kansien välissä?", Jannen yksiselitteistä vaikuttava vastaus "pitää", on miltei yllätys tässä vaiheessa. Onko kirja sittenkin sellainen arvo, että myös Janne tunnistaa ja tunnustaa sen itsestäänselvyyden? Kun haastattelija pyytää Jannea tarkentamaan vastaustaan, Janne arvioi kirjan paperisuutta jälleen navigoitavuuden tai käytettävyyden näkökulmasta. Kirjan pitää olla paperisessa muodossa, sillä "webissä sillai taas ku pitää usein vaihtaa sivua ni se käy tylsäks, että paljon helpommin sä käännät sivua, ku etit sen linkin seuraavalle sivulle sieltä". Näin siis navigoitavuus syntyy Jannen puheissa kriteerinä, jolla myös paperista median muotoa voidaan arvioida. Vaikka kriteeri on kulttuurisessa mielessä uusi, ei se Jannen puheenvuorossa automaattisesti syrjäytä perinteisempiä median muotoja. Mediateknologiana kirja osoittautuu uudemmallalla kriteerillä arvioituna tietyissä tilanteissa paremmaksi valinnaksi. Perinteinen mediateknologia ei siis mitenkään väijäämättä häviä uusien kriteerien arvioituna. Tässä tapauksessa uusi kriteeri kiinnittää huomion kirjaan nimenomaan tietyissä tilanteissa toimivana *teknologiana*, käyttöliittymänä.

Ilmiö näkyy hyvin myös 60-vuotiaan Seijan haastattelussa, kun haastattelija kysyy sanomalehden lukemisesta:

Seija: Verkostahan sitä hakee silloin, jos tarvitsee jotain tietoa, tai tietää, että on jotain tapahtunut ja jotain uutista. Mutta eihän sitä niinku, sanomalehteä, kun se on se käyttöliittymä niin mukava.

Seija puhuu sanomalehdestä käyttöliittymänä. Seija sijoittaa "vanhan" median uuteen kontekstiin lainaamalla uuteen ilmiömaailmaan liittyvää termiä. Valinta puhua sanomalehdestä käyt-

töliittymänä voi olla tietoinen valinta asettaa perinteisempi median muoto uuteen kontekstiin. Sanomalehti on Seijan arvion mukaan käyttöliittymänä mukava ja tietyissä tilanteissa parempi. Tämä ei kuitenkaan liity siihen, että Seija kokisi lukevansa paremmin paperilta, vaan päinvastoin hän kertoo lukevansa melkein sujuvammin ja nopeammin päätteeltä. Hän mainitsee poikkeustilanteena ruuhkabussin, jossa sanomalehden paperiversio ei käyttöliittymänä toimi ja esimerkiksi tilanteena sängyssä lukemisen, jossa sanomalehti on käyttöliittymänä parempi. Vaikka Seijalla on salkkumikro, jonka kanssa voi lukea sängyssäkin, hän silti arvioi paperin käyttöliittymänä kyseiseen tilanteeseen paremmaksi.

Kuten 17-vuotias Janne aiemmin, myös Seija arvioi paperisen median tietyissä tilanteissa nimenomaan *käyttöliittymältään* paremmaksi. Keskeinen ero internetin ja paperisen sanomalehden välillä on se, että Seijan sanoin "verkostahan sitä hakee silloin, jos tarvitsee jotain tietoa, tai tietää, että on jotain tapahtunut ja jotain uutista". Kun taas sanomalehden etuna on se, että "sä näet siitä, vaikket sä niinku haekkaan, niin sä näet, ett mitä on niinku tarjolla". Internetistä haetaan informaatiota esimerkiksi silloin, kun tiedetään jotain erityistä tapahtuneen tai jos on jokin tietty asia, josta täytyy saada "jotain tietoa". Sanomalehti taas tarjoaa valmiin repertuaarin, josta näkee "mitä on niinku tarjolla". Lukijan ei tarvitse tällöin olla aktiivinen tiedon etsijä, vaan hän voi silmäillä valmiiksi laaditun tarjonnan läpi muodostaen tietyn käsityksen siitä, mitä on tapahtunut ja tapahtumassa.

Paavon ja Kirsin, keski-ikäisen pariskunnan, haastattelussa nousee puheenaiheeksi ajatus sähköisestä kirjasta. Kun haastattelija mainitsee sähköisen kirjan, Kirsi kommentoi, että kirjassa on olennaista se, että "se on niinku esine", johon liittyy "tää aura-asia". Kyse ei ole vain kuorista, vaan kirja on jotain enemmän. Pariskunta jatkaa:

Paavo: Okei kirjat mut ruveta kantaan semmosta sähköstä välinettä, millä voi niinkun josta voi lukee sitä kirjaa.

Kirsi: Niin sä niinkun sä sanoit että voihan tän ny lukea vessassakki ja

Paavo: Nii

Kirsi: Sitä voi lukea niinku sängyssä

Paavo: Nii ja tai mennä ulos tai laittaa sen taskuun ja

Kirsi: Ja samalla haistella miltä ha-ii

Paavo: Nii

Kirsi: Haisee.

Paavo: Niin se on ikään kuin todellisempi myös se kirja kuitenkin siis vaikka, onhan siis se onhan se sähkökirjaki on totta, mutta et siis se
Kirsi: Niin mä en tiä mikä se on, eiks se tämän önen silmille rasittavaa yhä, mut sit taas toisaalta niinkun puhuttiin kirjoistaki ennen ei kannata lukee

Paavo: Nii autolla ei saa ajaa yli kolmeekymppiä, tai muuten pyörtöy.

Ajatus sähköisestä kirjasta synnyttää kiintoisan keskustelun siitä, mikä paperisessa versiossa on olennaista. Kirsi on jo maininnut, että kirjalla on jonkinlainen ”aura” ja että se on erityisellä tavalla esine. Ennen kuin idea sähköisestä kirjasta tuli keskusteluun mukaan, haastattelija on kysynyt, mihin asioihin Kirsi ja Paavo käyttävät kirjoja. Tässä yhteydessä Kirsi on maininnut, että hän ei varsinaisesti lue kovin paljon. Keskeistä kirjoista puhuttaessa Kirsin mukaan ei ole se, ”miltä joku näyttää vaan koko se koko niinku maailma jota se edustaa”. Edellisessä katkelmassa keskeisenä perinteisen kirjan ominaisuutena määrittänyt sen liikuteltavuus ja sen käsin koskeltava ”todellisempi” olomuoto. Katkelman loppupuolella Paavo huomauttaa, että onhan sähkökirjakin ”totta”, mutta keskeistä lienee se, että pariskunnan puheenvuorossa mielikuva perinteisestä kirjasta tuottaa kirjan jonain todellisempänä, joka kulkee mukana todellisissa tilanteissa; niin vessassa, matkalla kuin makuuhuoneessa.

Itse asiassa juuri kirjojen avulla on aikoinaan pyritty hallitsemaan Paavon mainitsemien nopean vauhdin aiheuttamia ongelmia. Lukeminen on määrittänyt matkustamiseen liittyvänä toimintana jo paljon ennen nykyisiä teknologian muotoja. Kirjassaan *Junamatkan historia* Wolfgang Schivelbusch (1996, 60–63) mainitsee, miten lukemisen avulla pyrittiin hallitsemaan junalla matkustamiseen liittyvää uutta kokemusta ajan ja paikan katoamisesta. Nopean vauhdin vuoksi ympäristö hahmotettiin nopeasti vaihtuvana panoramaana. Junissa matkustaminen myös muutti suhdetta kanssamatkustajiin. Hevosvaunuilla matkustettaessa koettiin luontevaksi toisten matkajien kanssa seurustelu. Rautatievaunuissa ei enää samalla tavalla syntynyt keskustelua ja lukemisen avulla korvattiin puuttuva seurustelu, ja voitiin välttää hämmäntynyttä hiljaisuutta ja luoda omaa yksityisyyttä.

Edellisen katkelman alussa Paavo sanoo ”mut ruveta kantaan semmosta sähköstä välinettä, sillä voi niinkun josta voi lukee sitä kirjaa”. Uusi ”sähköinen kirja” olisi jotain sellaista, josta tullaan maininneeksi nimenomaan se, että sitä alettaisiin *kantamaan*. Paavo ei siis esimerkiksi maa-laile tässä kuvitteellista sähkökirjaa, jonka kanssa vain oltaisiin jossain paikassa. Mielikuva lukulaitteesta vaikuttaa ”kantavan” mukanaan itsestään selvää ajatusta mobiiliudesta. Tästä näkökulmasta Kirsin jatkokommentti ”voihan tän ny lukea vessassaki” tuo esille oivalluksen siitä, että paperinen kirja on jo kannettava. Lukulaitetta ei siis tarvittaisi sen vuoksi, että se olisi mobiili, sillä perinteinen kirja on jo sitä; se kulkee mukana vessaan, sänkyyn ja kotoa uloskin. Kannettavuus ei ehkä tule aina tunnistettua, sillä kulttuurisesti jaettu käsitys kannettavista mediateknologioista ”kantaa” mukanaan ajatusta jonkinlaisesta löytöretkeilijän asenteesta. Uudempi mediateknologioita kannetaan, ainakin mainoskuvastoissa, mukana, jotta voitaisiin vapaammin matkustaa ja olla ylipäänsä liikkeessä. Siten mainoskuvastojen mobiilius ei ensisijaisesti puhu arkisemmista liikkuvuuden muodoista, esimerkiksi kotimatkasta, kun lähdemme töistä, tai illalla sänkyyn asettumisesta.

Edellä analysoimiani aineistokatkelmia yhdistää se, että niissä puhe uudemmista mediateknologioista asettaa ne jatkumolle ns. perinteisempien mediateknologioiden kanssa. Näin myös tuttuja asioita voidaan arvioida uusilla kriteereillä. Ero uuden ja vanhan välillä liudentuu, jolloin myös tuttu alkaa saada uusia piirteitä.

Mukana kulkevat mediateknologiat

Kirjassaan *Post Scriptum* Mikko Lehtonen (2001, 110–111) kirjoittaa, että lukemisessa on kyse enemmästä kuin pelkästä tekstin siirtymisestä lukijan tajuntaan ilman, että tekstin välittäjällä olisi merkitystä. Lukeminen on ”ruumiillista toimintaa, tilan ottamista haltuun, lukijan olemista suhteessa omaan itseensä ja toisiin ihmisiin”. Konkreettista tilan haltuun ottamista haastatte- luissa esiintyy nimenomaan niissä yhteyksissä, joissa puhutaan kirjoista tai lehdistä. Tätä voi pitää hiukan yllättävänä löydöksenä, sillä olisi voinut olettaa tällaisten mainintojen nousevan haastatte- luissa ensisijaisesti matkapuhelimesta tai kannettavasta tietokoneesta puhuttaessa. Viime vuosien julkinen kirjoittelu on korostanut kan-

nettavien teknologioiden erityispiirteenä niiden käyttäjilleen tuottamia uusia elämyksiä julkisissa tiloissa liikuttaessa (Drotner 2005, 55–56). Matkapuhelimen kannettavuus saatetaan aineistossa mainita käteväenä piirteenä ja matkapuhelimen hankinnasta kerrottaessa toistuvat tutut tarinat siitä, miten matkapuhelin potentiaalisesti pelastaa, jos onnettomuus kohtaa tien päällä. Kirja ja lehti syntyvät kuitenkin aineiston julkilausutummin mobiileina mediateknologioina.

Edellisessä katkelmassa Kirsi ja Paavo ovat maininneet jo kirjan keskeisenä piirteenä sen, että se voi kulkea mukana niin vessaan, matkalle kuin sänkyynkin. Hiukan myöhemmin keskustelussa haastattelija kysyy onko paperi merkityksellistä silloin, kun ajatellaan sanomalehteä perinteisessä muodossa ja verkkoversiona. Paavo ja Kirsi vastaavat:

Paavo: Ehkä se on siis tottumusjuttu, mutta Kirsi: Voi, niinku lehdissäki se, siis sehän on niinku et, jos ostan esimerkiks R-kioskilta lehdet

niin kyllähän se viestittää, että sehän on niinkun semmonen esine jota sä kannat. Niin kyllä se viestittää myös niinkun sinusta

Paavo: Mm mmm.

Kirsi: Et mä koen sen semm tämmösenä juna-matkan lukemisena

Paavo: Mmm

Kirsi: Et mikä mitä niinku imagoa sielä, et jos ny joku lukee La Gazzetta dello Sportaa niin sit sitä heti niinku kattoo, että toi lukee

Jälleen Kirsi nostaa esille paperisen median erityisen esineluonteen. Kirja tai lehti joka on tehty paperista mahdollistaa toisenlaisen suhteen tekstin esineellisyyteen kuin digitaalinen teksti. Kirjaa tai lehteä lukiessa kiinnitämme miltei tiedostamattamme huomiomme kirjaan tai lehteen esineenä; vilkaisemalla tai arvioimalla 'miten paljon on jäljellä vielä'. Joskus voimme olla pahoillamme siitä, että kirja tai lehtiartikkeli loppuu liian pian. Kirjan kohdalla tämä voi toisinaan näyttäytyä miltei taisteluna kirjaesineettä vastaan, jossa ajoittain tarkistetaan, kuinka paljon on vielä luettava ennen kuin olemme "selättäneet" kirjan. (Saarinen, Joensuu & Koskimaa 2001, 35.) Paperinen sanomalehti on Kirsin puheenvuorossa "esine jota sä kannat" eli siis olemukseltaan nimenomaan mukana kuljetettava. Lehti tulee tässä katkelmassa tuotetuksi myös

kommunikatiivisen tyylin (Maffessoli 1995, 89–94) tuottajana, sillä sitä kannetaan mukana ja se viestittää kantajastaan jotain asioita ja sen perusteella toiset voivat potentiaalisesti "lukea" jottain lehden lukijasta.

Kirjan erityinen esineluonne tulee esille myös Jaakon haastattelussa. Hän kuvaa omaa suhdettaan kirjoihin kertomalla, että "mä oon tämmönen kirjojen omistaja", joka johtuu siitä, että "mä haluan ikään kuin omistaa sen tämmösenä esineenä myös". Jaakolle kirjat kertovat itsestä, sillä hän näkee niiden olevan "tämmösiä varjoja menneestä ja eletystä elämästä". Tätä hän vielä tähdentää mainitsemalla, että "mulle ei oo valokuvatkaan niin tärkeitä ko kirjat". Reetan haastattelussa suhde kirjan esineellisyyteen rakentuu myös tärkeänä, mutta hiukan toisella tavalla. Reetta kertoo, miten hän on viime vuosina muuttanut usein ja että uudesta asunnosta "siitä tulee koti siinä vaiheessa, kun mä saan mun kirjahyllyn kokoon ja tietyn määrän kirjoja ja muisto-esineitä". Myös sanomalehden voi tulkita liittyvän kotiutumisprosessiin, sillä Reetta mainitsee toisaalla, että nyt kun hän on kohta kolme vuotta asunut paikkakunnalla, hän lukee sujuvammin paikallislehteä kuin Hesaria. Kirjat ja lehdet määrittävät merkityksellisesti mukana kulkevana, kun samalla huomioidaan niiden tärkeä rooli kotipaikan ja kotoisuuden rakentajina. Mukana kulkevuus ja kannettavuus saavat siis useamman kaltaisia merkityksiä printtimediasta puhuttaessa. Kirjat "kantavat" elettyä elämää ja sanomalehti "kantaa" kotipaikkakuntaan sitoutumisen merkitystä.

Katkelmissa, joissa kirja tai lehti tuotetaan luonteeltaan mobiileina esineinä, ne myös syntyvät hyvin samanlaisina kuin matkapuhelin on viime vuosien tutkimuksien analyyseissä syntynyt (ks. Kopomaa 2000; Mäenpää 2000). Haastatteluissa kirja tai lehti tulee tuotetuksi esineenä, jonka perusteella voidaan lukea jotain kantajasta, esineenä, johon on intiimi suhde ja jonka avulla sosiaalista tilaa voidaan hallita ja johon uppoudutaan. Nämä kaikki ovat piirteitä, joita olemme viime vuosina tottuneet liittämään matkapuhelimeen.

Timon ja Susannan keskustelussa kirjat syntyvät esineinä, jotka ovat merkityksellisesti mukana kannettavia niin kotona kuin muuallakin. Susanna toteaa, että "jos mun pitäis lukee joku oikee kirja kannesta kanteen, niin en mä ikinä ottais sitä netistä" ja hän lisää vielä: "Tietoko-

neen kanssa ei voi kellistyä sohvalle.” Susannan huomautuksessa kirjassa olennaista on juuri sen liikuteltavuus; sen kanssa voi kellistyä mukavammin kotisohvalle. Susannan perustelu sille, miksi hän preferoi paperisen kirjan lukemista on tuttuudessaan ja itsestään selvydessään jännittävä: ”Jos mun pitäis lukea joku oikee kirja kanteesta kanteen, niin en mä ikinä ottais sitä netistä.” Kirjan lukeminen ei siis ole oikean kirjan lukemista, jos se ’otetaan netistä’. Voimme myös päätellä Susannan puheenvuorosta, että internetissä oleva tekstikokoelma tulee kuitenkin tulkituksi kirjana, mutta puutteellisena, ei täydellisenä kirjana. Oikea kirja on, kuten Susanna mainitsee, jotain joka luetaan ”kannesta kanteen”.

Internetissä olevan tekstikokoelman ja paperisen version itsestään selvää suhdetta voidaan lähteä purkamaan kuvittelemalla vaikkapa, että vertaisimme teatterissa näkemäämme esitystä radiossa esitettyyn samaan näytelmään. Kertoisin, että ’jos mun pitäis kokea joku oikee näytelmä teatterissa, niin en mä sitä ikinä kuuntelisi radiosta’. Luultavimmin en, koska tämä kuulostaisi järjettömältä ja paradoksaaliselta. Kuitenkin sen sanominen, että ”jos mun pitäis lukea joku oikea kirja kanteesta kanteen, niin en mä ikinä ottais sitä netistä” vaikuttaa täysin järjelliseltä. Tämä osoittaa, miten vahvasti jäsennäimme internetin sisältöjen luonteen printtimedian kaltaisen ja miten internetin moraalinen, ”oikeanlainen” käyttö², on säädellympää ja tiukemmin rajattua.

Kirjan arvostetun aseman vuoksi uusia tekniisiä innovaatioita herkästi esitellään ja tehdään tutuiksi metaforisina kirjoina. Tämä ei välttämättä tapahdu aina tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Sähköisiä lukulaitteita kutsutaan esimerkiksi sähkökirjoiksi, mikä saattaa tuottaa tuttuuden ja turvallisuuden vaikutelmaa. Toisaalta laitteiden kirjamaisuuden korostamisella voidaan myös tukahduttaa innovaatioita, sillä kirjametafora ohjaa vahvasti laitteen ymmärtämistä ja hahmottamista. Laitte voi tulla torjutuksi, koska se ei olekaan kirja tai sitten niitä ominaisuuksia ei omakuta, jotka eivät muistuta kirjan ominaisuuksia. (Saarinen, Joensuu & Koskimaa 2001, 21.)

Hiukan myöhemmin haastattelijä kysyy Susannalta ja Timolta minkälaisia asioita he haluavat nimenomaan kirjan muodossa. Tähän Timo vastaa, että ”no se on tällä hetkellä nyt vielä niinku kaikkein kannettavin tekstimuoto”. Susanna muistuttaa, että ”matkoilla tietokone painaa huomattavasti enemmän kuin joku pökkari” ja lisää

vielä naurahtaen ”ja pökkaria voi lentokoneen laskeutuessa ja noustessa ja tietokonetta ei ainkaan toistaseks saa pitää auki”. Jälleen kirjan oleukseen liitetään olennaisena piirteensä sen mukana kuljetettavuus. Matkustamisesta puhuminen on Susannan ja Timon elämässä myös hyvin ajan-kohtaista, sillä he ovat viime vuosina useampaan eri otteeseen asuneet ulkomailla.

Matkapuhelimen kannettavuus on kenties niin itsestään selvää, että se ei virittänyt samalla tavalla eläviä kuvauksia tilanteista, joissa se on kulkenut mukana ja tarjonnut elämyksiä. Aineistossa kirja määrittyy selkeämmin kannettavana esineenä kuin matkapuhelin. Tätä ei pidä kuitenkaan tulkita merkinä siitä, että matkapuhelin tai kannettava tietokone eivät tarjoaisi haastateltavillemme mobiileja elämyksiä. Päinvastoin tulkitsemme, että ilman uudempien mediatekniikoiden tarjoamia uusia kokemuksia ei voisi olla myöskään uutta tietoisuutta perinteisempien mediatekniikoiden merkityksestä arjessa.

Matkapuhelin ”olohuoneisti” kaupunkitilan

Matkapuhelimen on sanottu osallistuneen kaupunkitilan ”olohuoneistumiseen”, yksityisen tilan yhä enenevään valumiseen julkisen alueelle (mm. Kopomaa 2000, 12–16). Jos matkapuhelin olohuoneistaa kaupunkiympäristöä, mitä esimerkiksi kirja potentiaalisesti tekee? Ainakin kirja on, hyvin toisella tavalla kuin matkapuhelin, konkreettinen mukana kulkeva pala sitä, mitä kutsutaan ”kodiksi”³.

Printtimedian heikkoudeksi on sähköisiin median muotoihin verrattaessa nähty juuri sen lokaalisuus, paikkaan sitoutuneisuus. Sähköisessä muodossa olevan dokumenttini voin hetkessä jakaa laajalle yleisölle, mikä ei onnistu paperisen version kanssa. (aiheesta esim. Sellen & Harper 2002.) Jos näemme tämän piirteensä ainoastaan printtimedian puutteeksi, emme näe, että printtimedian lokaalisuus on yksi osa sen symboliarvoa. Printtimedia on yhä resurssi, jonka avulla juurrutaan osaksi paikkaa. Mikko Lehtonen (2001, 112) huomauttaakin kirjassaan *Post Scriptum*, että niin kauan kuin paikallisella ja kansallisella yhteisyydellä on merkitystä, on myös painetulla sanalla merkitystä. Myös sähköisessä muodossa olevat tekstit toimivat yhteisyyden rakentamisen resurssina. Ne puolestaan mahdollistavat toisella tavalla paikallisia ja kansallisia

rajoja ylittävien osakulttuurien yhteisyyden.

Privatisoitua mobiiliutta

Liian helposti tutkimuksen tiedostamattomaksi alkuoletukseksi otetaan se, että uudet mediateknologiat muuttavat asioita ja vanhat ovat vakiintuneita eivätkä niin ollen ole dynaamisia ja muuttuvia. Itsekin lähdin ensialkuun etsimään puhetta kannettavuuden merkityksestä itsestään selvästi vain sieltä, missä puhutaan uusista mediateknologioista. Edellisissä aineisto-otteissa artikuloitu mobiilius on toisenlaista tietoisuutta kuin se, mistä esimerkiksi Raymond Williams (1974) kirjoittaa jo klassikoksi muodostuneessa teoksessaan *Television. Technology and Cultural Form*. Williams puhui mobiiliuden uudenlaisesta tiedostamisesta, jolloin tämä tietoisuus ei ollut vain tietoisuutta abstrakteista käsitteistä tai ajatuksista, vaan myös elettyä kokemusta (Williams 1974, 22). Television ja radion vakiintuminen koteihimme tuotti Williamsin mukaan ilmiön, jota voidaan kutsua mobiiliiksi privatisaatioksi (emt. 1974, 26). Televisio ja radio toivat niin sanotusti maailman koteihimme, jolloin meidän ei tarvinnut enää poistua kotoamme saadaksemme tietynkaltaisia kokemuksia ja tietoa. Kannettavuus tarkoitti tässä sitä, että saatoit ”matkailla” olohuoneen sohvalta käsin privaattisti. Mobiiliin privatismin käsite avaa moderniin elämänmuotoon sisältyvän paradoksaalisuuden, joka liittyy siihen, että maantieteellisen liikkuvuuden lisääntyessä samaan aikaan myös yksityisyyden alueet ovat lisääntyneet. Yhä useammat tehtävät ja toimet ovat siirtyneet julkisen elämän alueelta yksityisen elämän alueelle.

Myöhemmin televisiota teknologiana alettiin tuottaa myös käänteisellä logiikalla, sillä markkinoille tulivat kannettavat televisiot, joita tarjottiin lupauksella, että yksityinen maailma voitiin nyt tuoda ulos. Kannettava televisio ei vakiinnuttanut paikkaansa nimenomaan kannettavana, sillä harva käytännössä hyödynsi tätä mahdollisuutta, mutta keskeistä uutuudessa olikin se, että se ei ainoastaan määritellyt televisiota uudella tavalla, vaan tuotti myös uuden katsojan. Lynn Spigelin (2001a; 2001b) mukaan kannettavuudesta tuli nimenomaan vahva television katselun malli. Katselija ei ollut enää vain passiivinen kotiteatterinsa seuraaja, vaan aktiivinen ja potentiaalisesti liikkuva katselija. Mainoksissa television katselija saattoi jumpata tai istua ul-

kona luonnossa ystävien kera katsellessaan televisiota.

Kannettava televisio käänsi mobiiliin privatisaation privatisoiduksi mobiiluideksi. Vaikka siis kannettavasta televisiosta ei käytännössä useimmiten tullutkaan kannettavaa, vaan televisio nökötti kodin nurkassa, se tarjosi vahvan mallin jäsentää television katselua ja katselijuutta uudella tavalla. Kannettavien televisioiden mainokset tuottivat television katselusta toimintaa, johon keskityttiin niin aktiivisesti, ettei paikalla ollut enää väliä. Television katselu näyttäytyi vahvemmin omaan maailmaansa imaisevana median muotona. Ja mainokset tuottivat tämän uppoutumisen television katselun ideaalisena mentaalisenä tilana. (Spigel 2001a, 391–395; 2001b, 75.)

Spigelin ajatuksia seuraten voi ajatella, että kannettavien laitteiden mainonta on tuottanut uudella tavalla eletyn kokemuksen liikkuvuudesta. Jos kannettavan television mainonta tuotti aktiivisen ja uppoutuvan katselijan, mitä uutta uudemmat mobiilit laitteet ovat tuottaneet tähän kuvaan? Ainakin voisi arvella, että katselijasta on tullut enemmän toimija, joka todella on liikkeessä. Tämä toimija ei vain uppoudu seuraamaan mediasisältöjä, vaan syventyy välineen avulla johonkin toimintaan. Hän kenties soittaa työpuhelia, maksaa kannettavalla laitteellaan laskuja, surffailee internetissä tai kirjoittaa ja lukee sähköpostejaan. Tätä vasten kirjat ja lehdet voivat artikuloitua uudella tavalla yksityisinä, ”hiljaisina” median muotoina. Kuten Mirkka Rekola (1965, 37) kirjoittaa runossaan:

*Junassa raitiovaunussa
bussissa lentokoneessa
tavaratalossa kahvilassa
on hiljaista lukea*

Runo viittaa siihen, miten kirja mahdollistaa hiljaisen keskittymisen julkisillakin paikoilla, mutta runon hiljaisuuden voi tulkita viittaavan myös siihen, miten lukija artikuloituu suhteessa kyseiseen median muotoon. Objektin ja subjektin ero häipyä ja hiljaisuus on myös lukijan ominaisuus. Kirjat ja lehdet eivät vaadi tai ehdota reagoimaan samalla tavalla kuin matkapuhelin, sähköposti tai internet avautuvine ikkunoineen, joita on suljettava. Kirjat ja lehdet mahdollistavat toisenlaista epäinteraktiivisuutta kuin edellä mainitut teknologiat.

Mikko Lehtonen (2001, 81–88) on tähdentä-

nyt, ettei painettua sanaa tulisi tarkastella irrallisena ja itsenäisenä median muotona. Myös kirja muuttuu uusien median muotojen myötä. Lehtonen (1999, 5–8) huomauttaa, että puhe, kuvat ja kirjoitus ovat aina perustavalla tavalla saaneet merkityksensä suhteessa toisiinsa. Ilmiö ei sinänsä ole mikään ajallemme tyypillinen ilmiö, mutta vasta viime vuosikymmeninä ilmiötä on alettu käsitteellistää.

Jotain uutta ja jotain tuttua

Kannettavuudesta voi tulkita tulleen uudella tavalla tiedostettu asia matkapuhelinten ja muiden mobiilien laitteiden myötä. Voi kysyä, onko tämä uusi tietoisuus antanut myös uutta voimaa printtimedialle, jonka vahvuus on niin ikään kannettavuus. Kun haastateltava perustelee perinteisen kirjan kätevyyttä sanomalla, että se on ”kaikkein kannettavin tekstimuoto”, voimme perustellusti olettaa, että ennen nykyisiä mediateknologioita tällaista selitystä ei olisi esitetty. Ennen kannettavaa tietokonetta ja matkapuhelinta, ”kaikkein kannettavin tekstimuoto” olisi kuulostanut korviimme käsittämättömältä. ”Kannettavuus” on siis tässä merkityksessä syntynyt perinteisen median ominaisuudeksi suhteessa ”uuteen” mediaan. Vaikka kannettavuus ei ole sinänsä uusi asia, sillä ihmiset ovat kuljettaneet kirjoja ja lehtiä mukanaan ennen kännyköitäkin, se voi olla tietyissä tilanteissa nykyään tiedostetummin arvo sinänsä.

Kirjat ja lehdet määrittivät aineistossa merkityksellisesti kannettavina esineinä. Niistä tuotiin myös esille, että niiden avulla julkista tilaa voidaan ottaa haltuun ja että esineenä kirja tai lehti voi kommunikoida tiettyä tyyliä tai elämäntapaa. Kirja paikallistuu vahvasti kotiin, kodin merkityksellisenä esineenä ja moraalisesti hyväksyttävänä vapaa-ajan vieton muotona, mutta kirjat ja lehdet kulkevat myös mukana matkoilla. Kun julkisuuden rakentamisessa kuvauksissa uudet mobiilit mediateknologiat usein paikallistuvat seikkailullisiin urbaaneihin ympäristöihin, on ymmärrettävää, että tätä vasten printtimedian kannettavuus kerrotuissa esimerkeissä paikallistuu arkiseen vessahetkeen tai sohvalle mukavasti kirjan kanssa asettumiseen. Julkisen tilan haltuun ottajana printtimedian tietyistä itsestään selvistä piirteistä onkin voinut tulla uudella tavalla hyveitä. Kirjaa ei tarvitse pistää päältä pois, kun lentokone laskeutuu tai nousee. Yhtäläillä

merkityksellinen piirre on se, että matkustettaessa minne päin maailmaa tahansa, uuden kirjan voi hankkia kohtuullisen helposti ja edullisesti. Julkisen kirjoittelun tuottama ”uusi mobiili yhteiskunta” on saanut siis yllättäviä piirteitä ihmisten kuvaillessa mediavalintojaan.

Haastateltavien tuottamat kuvaukset, joissa he määrittelevät printtimediaa kannettavana median muotona ja käyttöliittymänä, kertovat usein hyvin arkisista tilanteista. Puhutaan sängyssä, ruuhkabussissa tai vessassa lukemisesta. Näitä tilannekuvauksia voi tulkita myös ironiana, joka kommentoi julkisen kirjoittelun tuottamaa kuvaa uudesta mobiilista elämäntavasta. Mainosten ja muun julkisen kirjoittelun tuottama mobiilius määrittyy harvoin näin arkisena asiana. On tietysti ymmärrettävää, ettei uutuustuotteita markkinoida tarjoamalla unelmia, joissa kyseistä tuotetta voidaan käyttää kätevästi kotisängyssä tai vessassa. Tällaisesta kannettavuudesta puhuminen purkaisu uuden ja vanhan asian vastakkaisuuden, joka kuitenkin on peruslähtökohta silloin, kun perustellaan tuotteen viehätystä juuri uutuutena.

Kirjat ja lehdet vaikuttavat olevan luontevia ja tuttuja resursseja, joiden avulla uusia teknologioita tehdään ymmärrettäväksi nimenomaisesti suomalaisessa kontekstissa. Suomessa ajatukseen sivistyksestä ja sivistyneisyydestä on kuulunut paitsi klassinen kirjallinen sivistyneisyys, myös tekninen kompetenssi. Tällainen sivistyskäsitteily on kansainvälisesti katsoen varsin omintakeinen. Omalaatuinen sivistyskäsitteilyemme voi selittää sitä, miksi uusia teknologioita taajaan esitellään tunnistaen niistä samankaltaisuuksia ja eroja kirjojen ja lehtien kanssa. Teknologinen kompetenssi ja kirjallinen sivistyneisyys kuuluvat meille samaan, sivistyneen ihmisen ihannekuvaan. (aiheesta Pantzar 2000, 252.)

Teknologiasta puhuttaessa allekirjoitamme usein huomaamattamme jaon uusiin mediateknologioihin ja vanhoihin mediateknologioihin. Tämä jako vaikuttaa kohtalaisen ongelmattomalta ja itsestään selvältä. Matkapuhelin on uudempaa teknologiaa ja televisio on vanhempaa. Mutta kuten olen tässä artikkelissa argumentoinut, ”uutuus” ja ”vanhuus” eivät ole ongelmattomia käsitteitä. Donald A. Norman (1999) huomautti jopa, että käsitteenä ”teknologia” kantaa usein uutuuden merkitystä. Teknologiasta on siis alettu puhua vasta ”informaatioteknologioiden” tai ”tietoteknologioiden” myötä. Julkisuudessa

esiintynyt teknologian murrosdiskurssi esitti tapahtumien 1990-luvun alussa selkeästi irrottuvan aiemmasta tietotekniikan ja median historiasta. Siten muutoksien syitä ei ole analysoitu varhaisemman kehityksen jatkumona.

Mikä sitten on uutta, jos "uusi" ja "vanha" saavat merkityksiä suhteessa toisiinsa? Onko vain todettava, että sekin, minkä ajateltiin olevan uutta, on tietyssä mielessä tutumpaa kuin kuvittelimmekaan? Jokin on kuitenkin muuttunut uusien mediateknologioiden myötä ja se jokin on uudenlainen kontekstiherkkyys. Uudemmat mediateknologiat eivät yksiselitteisesti korvaa aiemmin olleita mediateknologioita, mutta ihmiset pohtivat uusin tavoin, milloin ja miksi jokin tietty mediateknologia valitaan tietyssä tilanteessa. Tarinat esimerkiksi siitä, miten kirjaa tai lehteä ei tarvitse pistää pois päältä laskeuduttaessa lentokoneella tai että lehti on sängyssä luettuna mukavampi käyttöliittymä, eivät ole vain hauskoja anekdootteja, vaan osoitus uudennaisesta tilannetietoisuudesta. Edellä mainituissa tilanteissa kirja tai lehti arvioidaan paremmaksi vaihtoehdoksi kuin jokin sähköinen median muoto. Tämä tietoisuus on voinut syntyä vasta uudempien mediateknologioiden myötä.

Lähteet

Alasuutari, Pertti (1991a). Tv-ohjelmien arvohierarkia katsomistottumuksista kertovien puhetapojen valossa. Teoksessa Kytömäki J. (toim.) *Nykyajan sadut. Jokkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto*. Gaudeamus ja Yleisradio, 232–285.

Alasuutari, Pertti (1991b). The Value Hierarchy of Tv Programs. An analysis of discourses on viewing habits. Teoksessa Alasuutari, P., Armstrong, K. & Kytömäki, J.: *Reality and Fiction in Finnish Tv Viewing*. Oy Yle Ab Research report 3, 35–62.

Alasuutari, Pertti (1999). Cultural Images of the Media. Teoksessa Alasuutari, P. (toim.) *Rethinking the Media Audience*. London: Sage, 86–104.

Barker, Chris (2000). *Cultural Studies. Theory and Practice*. London: Sage.

Douglas, Mary (2000). *Puhtaus ja vaara*. Vastapaino.

Drotner, Kirsten (2005). Media on the move: personalized media and the transformation of

publicness. *Journal of Media Practice*. no.1 vol. 6, 53–64.

Du Gay, Paul, Hall, Stuart, Janes, Linda, MacKay, Hugh & Negus, Keith (1997). *Doing Cultural Studies. The Story of Sony Walkman*. London: Sage.

Grossberg, Lawrence (1995). *Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa*. Vastapaino.

Hall, Stuart (1992). *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Vastapaino.

Herkman, Juha (1998). *Sarjakuvan kieli ja mieli*. Vastapaino.

Kellner, Douglas (1997). Critical Theory and Cultural Studies: The Missed Articulation. Teoksessa McGuigan J. (toim.) *Cultural Methodologies*. London: Sage, 12–41.

Kopomaa, Timo (2000). *Kännykkäyhteiskunnan synty*. Gaudeamus.

Lehtonen, Mikko (1996). *Merkitysten maailma*. Vastapaino.

Lehtonen, Mikko (1999). Ei kenenkään maalla – teesejä intermediaalisuudesta. *Tiedotustutkimus* 2, 4–21.

Lehtonen, Mikko (2001). *Post Scriptum. Kirja medioitumisen aikakaudella*. Vastapaino.

Maffesoli, Michel (1995). *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista*. Gaudeamus.

Mäenpää, Pasi (2000). Digitaalisen arjen ituja. Kännykkä ja urbaani elämäntapa. Teoksessa Hoikkala T. & Roos J. P. (toim.) *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhatvuoden vaihteesta*. Gaudeamus, 132–152.

Nikunen, Kaarina (2005). *Faniuden aika. Kolme tapausta televisio-ohjelmien faniudesta vuosituhatvuoden taitteen Suomessa*. Tampere University Press.

Norman, Donald A. (1999). *The Invisible Computer. Why Good Products Can Fail, the Personal Computer is so Complex, and Information Appliances are the Solution*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Paasonen, Susanna (2004). Uusi media, uusi kulttuuri. Teoksessa Saarikangas K., Mäenpää P. & Sarantola-Weiss M. (toim.) *Suomen kulttuurihistoria osa 4: Koti, kylä, kaupunki*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, 511–516.

Pantzar, Mika (2000). *Tulevaisuuden koti. Arjen tarpeita keksimässä*. Otava.

Peteri, Virve (2000). Matkapuhelimen hankinta ja käyttö: tapaus WAP. Teoksessa *Kohti yksilöllistä mediamaisemaa*. Tekesin teknologia-katsaus 98, 71–88.

Rekola, Mirkka (1965). *Ilo ja epäsymmetria*. Weilin+Göös.

Saarinen, Lauri, Joensuu, Juri & Koskimaa, Raine toim. (2001). *Kirja 2010. Kirja-alan kehitystrendit*. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskus.

Sellen, Abigail & Harper, Richard (2002). *The Myth of the Paperless Office*. Cambridge: MIT Press.

Schivelbusch, Wolfgang (1996). *Junamatkan historia*. Vastapaino.

Silverstone, Roger, Hirsch, Eric & Morley, David (1992). Information and communication technologies and the moral economy of the household. Teoksessa Silverstone R. & Hirsch E. (toim.) *Consuming Technologies. Media and Information in Domestic Spaces*. London: Routledge, 15–39.

Spigel, Lynn (2001a). Media homes. Then and now. *International Journal of Cultural Studies* no. 4 vol. 4, 385–411.

Spigel, Lynn (2001b). *Welcome to the Dreamhouse. Popular Media and Postwar Suburbs*. Durham and London: Duke University Press.

Williams, Raymond (1990). *Television. Technology and Cultural Form*. London: Routledge.

ley (1992) kirjoittavat median käytön moraalisuudesta rakentaessaan teoreettista mallia siitä, miten teknologioita kotoutetaan. Suomalaisessa kontekstissa Pertti Alasuutari (1991a, 235; 1991b; 1999, 88) on kirjoittanut nimenomaan moraalista tavasta jäsentää esimerkiksi television katselutottumuksia. Moraalinen ei tarkoita tässä yhteydessä median käytön moralisointia, vaan huomion kiinnittämistä siihen, miten joitakin valintoja perustellaan ja selitellään ja miten toisaalta saatetaan viitata toivottaviin ja ihanteellisiin valintoihin. Tällaiset käsitykset ”hyvistä” ja ”huonoista” valinnoista ovat niin itsestään selviä, että kannattaa muistuttaa itseään, että emme suinkaan hahmota kaikkia elämänalueita tällä tavalla. Alasuutarin esimerkin mukaisesti saunominen on sellaista toimintaa, johon ei liity tällaisia yhteisesti jaettu arvoituksia. Median käyttöön liittyy siis toisenlaista arviointia, jota voidaan kutsua moraaliseksi.

3. Kodin käsitteestä ja kodin ja median muotojen suhteista tarkemmin Peteri V. (tulossa syksyllä 2006) Mediaksi kotiin. Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta. Väitöskirja.

*Artikkeli saapui toimitukseen 7.4.2006.
Se hyväksyttiin julkaistavaksi 15.8.2006.*

Viihteet

1. Käytän termiä mediateknologia, koska termi ei tuota sellaista murroksen vaikutelmaa, jossa olisi jotain ”uutta” ja jotain ”vanhaa” kuten helposti informaatioteknologian tai tietoteknologian käsitteiden käyttäminen. Käsitteet eivät tietenkään itsessään kannata murroksellisuutta, vaan se, miten ja missä yhteydessä niitä on viime vuosina käytetty. Mediateknologia terminä kykenee välittämään enemmän vaikutelmaa ajallisesta jatkumosta, jolle voidaan asettaa niin television, puhelimen, radion, tietokoneen kuin matkapuhelimen saapuminen kotiin. Käsitteenä mediateknologia myös asettaa teknologian median yhteyteen. Kyse on siis välineistä, jotka toimivat välittäjinä; ilmaisuvälineinä ja viestintävälineinä.

2. Roger Silverstone, Eric Hirsch ja David Mor-